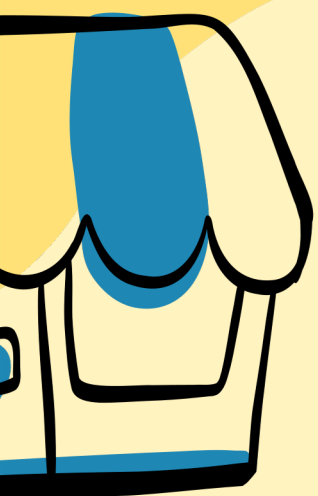
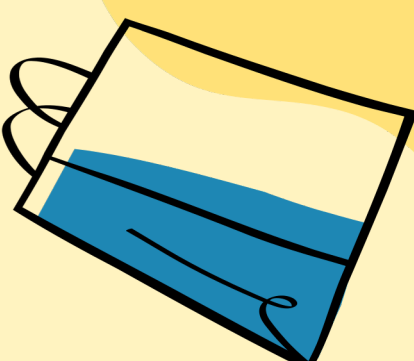

Model spółdzielni uczniowskich

BETTER COOPERATE!

**Dofinansowane przez
Unię Europejską**

Tytuł projektu: Better Cooperate! Edukacja poprzez wartości ekonomii społecznej jako sposób na wzmocnienie społeczeństwa.

Sfinansowano ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Unia Europejska ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

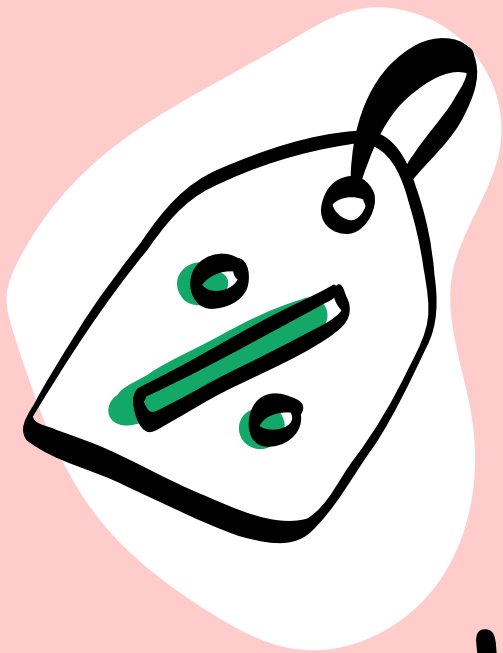
Numer projektu: 2023-1-PL01-KA220-YOU-000158100

Spis treści

<u>Wstęp</u>	<u>5</u>
1. <u>Czym jest spółdzielnia uczniowska?</u>	<u>8</u>
2. <u>Dlaczego spółdzielnia uczniowska?</u>	<u>18</u>
3. <u>Jak założyć spółdzielnię uczniowską?</u>	<u>26</u>
4. <u>Jak zarządzać spółdzielnią uczniowską?</u>	<u>41</u>
5. <u>Materiały uzupełniające</u>	<u>54</u>
6. <u>Analiza ryzyka</u>	<u>82</u>
<u>Podsumowanie</u>	<u>94</u>

Wstep

Wstęp

Współczesne systemy edukacyjne stoją przed wyzwaniem wyposażenia uczniów nie tylko w wiedzę akademicką, ale także w umiejętności, postawy i wartości niezbędne do aktywnego uczestnictwa w społeczeństwie i na rynku pracy. Kreatywność, współpraca, odpowiedzialność i demokratyczne uczestnictwo stały się niezbędnymi kompetencjami młodych ludzi dorastających w dynamicznie zmieniającym się otoczeniu społecznym i ekonomicznym. W tym kontekście niezbędne są innowacyjne podejścia edukacyjne, łączące naukę z doświadczeniami życiowymi.

Spółdzielnie uczniowskie stanowią narzędzie, które może być odpowiedzią na te wyzwania. Tworząc i zarządzając spółdzielnią uczniowie angażują się w praktyczny proces uczenia się, w którym przyjmują na siebie rzeczywistą odpowiedzialność, podejmują wspólne decyzje i doświadczają przedsiębiorczości w sposób oparty na współpracy i społecznej odpowiedzialności. Takie podejście przekształca salę lekcyjną w aktywne środowisko uczenia się, w którym wiedza jest stosowana poprzez praktyczne działania.

Model Spółdzielni Uczniowskiej przedstawiony w niniejszym przewodniku został opracowany w ramach projektu **Better Cooperate!** realizowanego w ramach programu Erasmus+, którego celem jest zapewnienie nauczycielom, szkołom i organizacjom edukacyjnym ustrukturyzowanych, a jednocześnie elastycznych ram wdrażania spółdzielni uczniowskich. Model ten integruje zasady wartości spółdzielczych, edukację w zakresie przedsiębiorczości i uczenie się przez doświadczenie, oferując praktyczne wskazówki, które można dostosować do różnych kontekstów edukacyjnych i systemów krajowych.

Wstęp

Zamiast proponować jedną, sztywną formułę, niniejszy przewodnik przedstawia uniwersalny model, który wspiera nauczycieli w całym procesie: od zrozumienia pedagogicznych podstaw spółdzielni uczniowskich, po ich tworzenie, zarządzanie i utrzymywanie w dłuższej perspektywie. Łączy on wyjaśnienia teoretyczne z praktycznymi narzędziami, przykładami i rekomendacjami, które mają ułatwić wdrażanie i zachęcić studentów do aktywnego uczestnictwa.

Ostatecznie, Model Spółdzielni Uczniowskiej dąży do stworzenia środowiska, w którym uczniowie rozwijają nie tylko kompetencje przedsiębiorcze, ale także poczucie odpowiedzialności, solidarności i zaangażowania. Umieszczając młodych ludzi w centrum procesu decyzyjnego, spółdzielnie przyczyniają się do budowania bardziej inkluzywnych, partycypacyjnych i świadomych społecznie społeczności edukacyjnych.

Mamy nadzieję, że będzie on dla Państwa inspiracją!

Zespół projektu Better Cooperate!

1. Czym jest spółdzielnia uczniowska?

1. Czym jest spółdzielnia uczniowska?

1.1 Definicja i charakter

Spółdzielnie to organizacje, które powstały, żeby zaspokajać **potrzeby ekonomiczne** i inne potrzeby **społeczne (kulturowe, edukacyjne, społeczne, zdrowotne)** swoich członków. Spółdzielnia uczniowska daje uczniom w placówkach edukacyjnych możliwość **legalnego i bezpiecznego zdobywania doświadczenia zawodowego, a także wspiera ich praktyczne szkolenia i rozwój zawodowy**. Rodzaj pracy wykonywanej w spółdzielni może wpływać na postępy zawodowe i przyszłą ścieżkę kariery. Spółdzielnie uczniowskie stanowią więc ważną i wyjątkową formę edukacji w zakresie przedsiębiorczości, która zasługuje na większą uwagę.

Spółdzielnie te oferują uczniom różnorodne możliwości nauki przedsiębiorczości, rozwijania umiejętności zawodowych i kompetencji zawodowych oraz zarabiania poprzez własną pracę. W porównaniu z przedsiębiorczością indywidualną, spółdzielnie oferują możliwość wspólnego praktykowania i eksperymentowania z przedsiębiorczością z innymi osobami, przy niskim progu wejścia.

Spółdzielnie często umożliwiają przedsiębiorczość tym, którzy w innym przypadku mogliby się nią nie zainteresować. Spółdzielnie uczniowskie przynoszą korzyści głównie uczniom, ale zapewniają również instytucjom edukacyjnym cenne doświadczenie w praktykowaniu przedsiębiorczości zbiorowej. Działalność spółdzielcza studentów jest postrzegana jako znacząca, oferująca ważne doświadczenia edukacyjne i wzmacniająca umiejętności przydatne w życiu zawodowym, zwłaszcza w kształceniu zawodowym.

Spółdzielnia uczniowska to organizacja prowadzona przez uczniów, w ramach której członkowie współpracują w celu zaspokojenia wspólnych potrzeb ekonomicznych lub społecznych, często koncentrując się na przedsiębiorczości, rozwoju zawodowym lub innych usługach związanych z działalnością w szkole. Zapewnia ona praktyczne doświadczenie i rozwija umiejętności w oparciu o współpracę i zasady demokracji, co odróżnia ją od ogólnej edukacji spółdzielczej, która skupia się na przeplataniu zajęć z płatną pracą.

Spółdzielnie te umożliwiają uczniom zdobycie legalnego doświadczenia zawodowego, wykorzystanie wiedzy zdobytej podczas zajęć oraz rozwijanie kluczowych umiejętności życiowych w sprzyjającym środowisku. W odróżnieniu od innych rodzajów organizacji, takich jak przedsiębiorstwa komercyjne lub organizacje non-profit, spółdzielnia uczniowska koncentruje się przede wszystkim na wzmacnianiu pozycji swoich członków poprzez współpracę. Służy ona świadczeniu usług przynoszących korzyści studentom, takich jak zasoby edukacyjne, działania społeczne i możliwości zatrudnienia, jednocześnie budując poczucie wspólnoty i współpracy.

Cele spółdzielni zarządzanej przez uczniów zazwyczaj obejmują zwiększenie zaangażowania uczniów, promowanie wiedzy finansowej i zachęcanie do pracy zespołowej. Spółdzielnia dąży do stworzenia środowiska, w którym uczniowie mogą dzielić się zasobami, wiedzą i umiejętnościami, co ostatecznie przygotowuje ich do aktywnego udziału w życiu społecznym.

Podstawowe elementy strukturalne niezbędne do skutecznego funkcjonowania spółdzielni uczniowskiej obejmują:

- **Członkostwo:** otwarte dla wszystkich studentów, gwarantuje reprezentatywność i różnorodność grupy.
- **Rządy demokratyczne:** system, w którym wszyscy członkowie mają równy głos w podejmowaniu decyzji i kierowaniu spółdzielnią.
- **Struktura zarządzania:** jasno określone role członków studenckich i personelu doradczego, umożliwiające skuteczną działalność i zarządzanie.

1.2 Zasady współpracy

Do międzynarodowo uznawanych zasad spółdzielczości należą:

ZASADA	OPIS
Dobrowolne i otwarte członkostwo	spółdzielnie są otwarte dla wszystkich studentów, którzy są gotowi przyjąć odpowiedzialność wynikającą z członkostwa
Kontrola członków Demokratów	członkowie aktywnie uczestniczą w określaniu polityki i decyzji spółdzielni
Autonomia i niezależność	spółdzielnie to organizacje samopomocowe zarządzane przez swoich członków
Edukacja, szkolenia i informacja	spółdzielnie zapewniają swoim członkom edukację i szkolenia, aby mogli rozwijać swoje umiejętności i wiedzę

Zasady spółdzielni koncentrują się na wspólnej odpowiedzialności i wspólnym uczeniu się, skupiając się na pozytywnej współzależności (potrzeba wzajemnego wsparcia, aby osiągnąć sukces), indywidualnej odpowiedzialności (każdy jest odpowiedzialny za własną naukę i naukę grupy), umiejętnościach interpersonalnych, interakcji twarzą w twarz oraz przetwarzaniu grupowym (refleksja nad pracą zespołową).

Zasada demokratycznego zarządzania odróżnia spółdzielnię uczniowską od innych form organizacyjnych, zapewniając każdemu członkowi równy głos. Sprzyja to kulturze odpowiedzialności i sprawczości, zachęcając uczniów do przejęcia odpowiedzialności za swoje doświadczenia w ramach spółdzielni.

1.3 Cel edukacyjny

Udział w spółdzielni studenckiej sprzyja osiąganiu cennych wyników w nauce, takich jak:

UMIĘTNOŚCI PRZYWÓDCZE I ZARZĄDZANIA

Studenci zdobywają praktyczne doświadczenie w zarządzaniu operacjami spółdzielczymi.

WSPÓŁPRACA I PRACA ZESPOŁOWA

Wspólna praca na rzecz osiągnięcia wspólnych celów rozwija u uczniów umiejętność efektywnej współpracy z innymi.

MYŚLENIE KRYTYCZNE I ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW

Uczniowie uczą się stawiać czoła wyzwaniom i podejmować decyzje poprzez kolektywny dialog.

Model ten uzupełnia kompetencje rozwijane w klasie poprzez zastosowanie wiedzy teoretycznej w sytuacjach rzeczywistych. Udział uczniów w uczeniu się kooperatywnym uzupełnia umiejętności zdobywane w klasie, zapewniając praktyczny, społeczny kontekst do zastosowania wiedzy akademickiej, wspierając głębsze zrozumienie, rozwijając krytyczne myślenie i rozwijając niezbędne umiejętności życiowe, takie jak komunikacja, praca zespołowa i rozwiązywanie konfliktów, których często brakuje w pracy indywidualnej. Przenosi naukę z teorii do praktyki, promując poczucie odpowiedzialności, samoświadomość i lepsze wyniki w nauce poprzez nauczanie rówieśnicze i różnorodne perspektywy.

Zarządzając spółdzielnią uczniowską, uczniowie rozwijają różnorodne wartości, które przyczyniają się do ich rozwoju osobistego i zawodowego oraz przygotowują ich do wnoszenia znaczącego wkładu w życie swoich społeczności. **Wartości te obejmują: odpowiedzialność (społeczną), współpracę, umiejętności komunikacyjne, przywództwo, myślenie krytyczne, empatię, inkluzywność, odpowiedzialność społeczną, zdolność adaptacji, wiedzę finansową i zaangażowanie obywatelskie.** Zarządzanie spółdzielnią studencką wyposaża młodych ludzi w niezbędne umiejętności życiowe i wartości, które przygotowują ich do przyszłych przedsięwzięć akademickich, zawodowych i społecznych. Doświadczenia te nie tylko wzbogacają ich ścieżkę edukacyjną, ale także pozwalają im stać się odpowiedzialnymi i zaangażowanymi obywatelami swoich społeczności.

1.4 Związek z ekonomią społeczną

Spółdzielnie uczniowskie zwiększają społeczny wpływ swoich uczestników poprzez wspieranie demokratycznego uczestnictwa, rozwój umiejętności, integrację społeczną i dostęp do usług, budowanie lokalnej odporności gospodarczej poprzez wspólne zasoby, wzmacnianie pozycji i zaspokajanie niezaspokojonych potrzeb w zakresie edukacji, mieszkalnictwa i systemów wsparcia, czyniąc członków aktywnymi, zdolnymi obywatelami. Budują one kapitał społeczny poprzez wzmacnianie więzi społecznych, promowanie równości oraz oferowanie praktycznej nauki w zakresie przywództwa, rozwiązywania problemów i działań zbiorowych, często służąc grupom marginalizowanym.

Spółdzielczość jest filarem i najbardziej znaną formą organizacyjną w ramach ekonomii społecznej. Spółdzielnia uczniowska przyczynia się do wywierania wpływu społecznego poprzez:

- **Zaspokajanie lokalnych potrzeb:** świadczenie usług odpowiadających szczególnym zainteresowaniom i wyzwaniom, z jakimi borykają się uczniowie w danej społeczności.
- **Budowanie kapitału społecznego:** pielęgnując relacje między członkami, wzmacniamy więzi społeczne i promujemy integrację społeczną.

Spółdzielnie uczniowskie przyczyniają się do wywierania wpływu społecznego poprzez wzmacnianie odporności społeczności, świadczenie niezbędnych usług po przystępnych cenach oraz wyposażanie młodych ludzi w umiejętności przywódcze potrzebne do zaangażowania obywatelskiego przez całe życie.

Lokalne przykłady ilustrujące ten związek mogą obejmować spółdzielnię socjalną, która zapewnia zdrowe posiłki przy użyciu lokalnych składników, wspierając w ten sposób lokalne rolnictwo i promując zrównoważony rozwój, jednocześnie działając na rzecz swoich członków. Spółdzielnie nie tylko oferują praktyczne korzyści i możliwości nauki dla swoich członków, ale także kultywują ducha współpracy i odpowiedzialności społecznej.

2. Dlaczego spółdzielnia uczniowska?

2. Dlaczego spółdzielnia uczniowska?

Zacznijmy od przedsiębiorczości. To szerokie pojęcie, odnoszące się do zestawu zachowań, które pozwalają jednostkom oceniać warunki rynkowe i wykorzystywać sprzyjające okoliczności do generowania zysku. To sposób bycia, którego najbardziej wymagający element często pozostaje nieuchwytny. Obejmuje on cechy osobowości, zdolność do podejmowania ryzyka, chęć tworzenia, a także ciekawość i pasję. To dążenie do doskonalenia wszystkiego, co się robi, i ciągłego poszukiwania nowych, lepszych rozwiązań.

Przedsiębiorczość należy rozumieć szerzej niż tylko umiejętność prowadzenia biznesu. **To umiejętność efektywnego organizowania i zarządzania życiem osobistym i zawodowym w sposób, który tworzy wartość.** Wymaga to wiedzy z takich dziedzin jak matematyka i prawo, a także umiejętności związanych z zarządzaniem zasobami, kreatywnością, innowacyjnością, planowaniem, podejmowaniem ryzyka i komunikacją.

W ostatnich latach pojęcie przedsiębiorczości poszerzyło się o wymiar społeczny. Przedsiębiorczość społeczna łączy cele ekonomiczne z celami społecznymi, kulturowymi czy środowiskowymi. W tym kontekście edukacja młodzieży wymaga nie tylko wiedzy i umiejętności, ale także kształtowania postaw takich jak empatia, odpowiedzialność, solidarność i praca zespołowa.

Najskuteczniejszym sposobem rozwijania wiedzy, umiejętności i postaw są działania praktyczne. Dobrym przykładem tego typu aktywności jest spółdzielnia uczniowska. W poprzednim rozdziale omówiono, czym jest spółdzielnia i jak ją założyć. W tym rozdziale skupimy się na **korzyściach płynących z wdrożenia tego rozwiązania.** Przedstawiono je w poniższej tabeli i szczegółowo omówiono w kolejnych podrozdziałach. Warto podkreślić, że korzyści z funkcjonowania spółdzielni uczniowskich odnoszą zarówno nauczyciele, jak i młodzież.

	Korzyści dla uczestników	Korzyści dla trenerów/nauczycieli
<i>Korzyści pedagogiczne</i>	Nabywanie umiejętności miękkich, takich jak współpraca, praca zespołowa, komunikacja, kreatywność, zarządzanie czasem, asertywność.	Samorozwój i samorealizacja.
<i>Znaczenie społeczne</i>	Zdobywanie wiedzy na temat własnej społeczności lokalnej oraz organizacji działających na tym obszarze (od przedsiębiorstw, przez organizacje pozarządowe, po jednostki samorządu terytorialnego). Zwiększenie świadomości obywatelskiej.	Lepsza jakość współpracy z uczniami.
<i>Umiejętności związane zatrudnieniem</i>	Nabywanie praktycznych umiejętności z zakresu przedsiębiorczości, zarządzania i ekonomii.	Realizacja podstawowego programu nauczania (nauki społeczne, etyka, matematyka, informatyka).

2.1 Korzyści edukacyjne

Działalność spółdzielni uczniowskiej pozytywnie wpływa na rozwój kompetencji miękkich, takich jak zdolności organizacyjne, kreatywność, komunikatywność i radzenie sobie ze stresem. To również naturalne środowisko do nauki pracy zespołowej i współdziałania – umiejętności, które obecnie należą do najbardziej poszukiwanych na rynku pracy.

Potrzeba współpracy i pracy zespołowej jest wpisana w samą strukturę spółdzielni. Od momentu narodzin pomysłu, poprzez utworzenie grupy inicjatywnej, aż po założenie spółdzielni i realizację bieżących zadań, grupa młodych spółdzielców musi współdziałać.

Płaska struktura zarządzania spółdzielni, oparta na zasadzie „jeden członek, jeden głos”, zachęca do wymiany opinii, osiągania konsensusu i obrony własnego zdania, przy jednoczesnym poszanowaniu poglądów innych. W ten sposób spółdzielnie uczą praktycznych umiejętności demokratycznego uczestnictwa i kolektywnego podejmowania decyzji. Codzienne funkcjonowanie spółdzielni obejmuje podział zadań, zarządzanie czasem, odpowiedzialność za powierzone obowiązki i rozwiązywanie konfliktów.

Przykład: Kooperatywa uczniowska prowadzi sklepik szkolny. Zespół przygotowuje harmonogram i dzieli obowiązki między swoich członków. Podczas długiej przerwy sklepik pozostaje zamknięty, ponieważ osoba odpowiedzialna zapomniała go otworzyć. Grupa musi wspólnie zdecydować, jak rozwiązać tę sytuację i jak zapobiec podobnym incydentom w przyszłości.

Opisane działania odnoszą się do komunikacji wewnętrznej pomiędzy członkami spółdzielni. Jednak prowadzenie spółdzielni wymaga również komunikacji z interesariuszami zewnętrznymi. Wybrana forma działalności określi rodzaj komunikacji zewnętrznej potrzebnej między członkami spółdzielni a potencjalnymi klientami, dostawcami usług lub produktów, a także potencjalnymi sojusznikami spółdzielni, takimi jak rodzice.

Przykład: Spółdzielnia uczniowska, która wydaje gazetkę szkolną, wymaga od swoich członków nie tylko wzajemnego uzgadniania treści każdego numeru, ale także nawiązywania kontaktów z potencjalnymi osobami, z którymi można przeprowadzić wywiad lub zapoznać się z artykułami, np. innymi uczniami, lokalnymi aktywistami lub przedstawicielami szkoły lub władz lokalnych.

Wszystkie te działania wymagają komunikacji i współpracy, wykraczających daleko poza zakres standardowego projektu edukacyjnego. Stanowią one część aktywnego modelu uczenia się, który angażuje uczniów poprzez samodzielne działanie, krytyczne myślenie i rozwiązywanie problemów, a nie bierne zdobywanie wiedzy. Opiekun spółdzielni pełni rolę przewodnika, podczas gdy młodzi członkowie spółdzielni samodzielnie rozwijają swoją wiedzę, a następnie dzielą się nią z innymi.

Kolejną zaletą spółdzielni jest ich długoterminowa perspektywa, wykraczająca daleko poza możliwości większości narzędzi dydaktycznych. Udział w projekcie trwającym dłużej niż kilka miesięcy i przekazywanym kolejnym, młodszymi pokoleniami, kształtuje poczucie odpowiedzialności, zarządzania czasem i dojrzałości.

2.2 Znaczenie społeczne

Celem edukacji jest nie tylko wyposażenie młodych ludzi w wiedzę i umiejętności niezbędne na rynku pracy, ale także wpojenie im wartości poprzez wzmocnienie postaw, które pomogą im stać się dobrymi ludźmi i świadomymi obywatelami. Spółdzielnie uczniowskie nadają się do podjęcia tego wyzwania. Jest to nie tylko model biznesowy, ale także zbiór wartości podzielanych przez ich członków, niezależnie od ich poglądów politycznych. W ruchu spółdzielczym panuje szerokie porozumienie co do fundamentalnych zasad: prymatu ludzi nad zyskiem, potrzeby wspierania najsłabszych oraz demokratycznego uczestnictwa we wspólnej organizacji, wyrażonego w zasadzie „jeden członek, jeden głos”. To unikatowy atut w dzisiejszym, silnie podzielonym świecie.

Wartości ruchu spółdzielczego znajdują również odzwierciedlenie w spółdzielniach studenckich. Wyraźnym przykładem jest sposób dystrybucji zysków. Zyski generowane przez spółdzielnię studencką nie mogą być dzielone między jej członków; zamiast tego muszą być przeznaczane na cel edukacyjny lub społeczny wybrany przez samą spółdzielnię. Może to obejmować szkolenia dla członków spółdzielni, dofinansowanie wycieczek dla mniej zamożnych studentów lub zakup sprzętu dla szkoły lub organizacji partnerskiej. Młodych członków spółdzielni zachęca się również do planowania swojej działalności w sposób łączący cele społeczne i ekonomiczne.

Przykład: Członkowie poznańskiej spółdzielni studenckiej SŁONECZKO zaprojektowali menu swojej kawiarni w taki sposób, aby było ono dostępne również dla uczniów z niepełnosprawnościami uczęszczających do ich szkoły. W tym celu wykorzystali piktogramy i inne proste grafiki.

Spółdzielnie uczniowskie są częścią czegoś więcej niż tylko przedsięwzięcia szkolnego: globalnej społeczności, która zrzesza ponad miliard członków i reprezentuje wszystkie sektory biznesu. Społeczność ta tworzy godne miejsca pracy, rozwija lokalne działania, chroni ekosystemy i przeciwdziała nierównościom. Dlatego spółdzielnie dorosłych mogą pełnić rolę patronów dla spółdzielni uczniowskich, dając młodym ludziom możliwość poznania lokalnego środowiska nie tylko z perspektywy szkoły, ale także poprzez kontakt z lokalnymi instytucjami, organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorstwami społecznymi. Równie często spółdzielnia uczniowska staje się punktem wyjścia do zaangażowania się w inicjatywy samorządnicze, takie jak Rady Młodzieży Szkolnej, Młodzieżowe Rady Miejskie i podobne organizacje.

2.3 Umiejętności potrzebne na rynku pracy

Rynek pracy premiuje doświadczenie i umiejętności praktyczne, co stanowi wyzwanie dla absolwentów rozpoczynających karierę zawodową. Spółdzielnie uczniowskie mogą odegrać istotną rolę w wypełnieniu tej luki. W swojej najprostszej formie spółdzielnia funkcjonuje jako miniprzedsiębiorstwo, które opracowuje i wdraża własną strategię biznesową. Niezależnie od sektora, w którym działa, jej głównym celem jest utrzymanie konkurencyjności. Wymaga to co najmniej podstawowej znajomości matematyki, ekonomii i rachunkowości.

W zależności od wybranej dziedziny działalności, członkowie spółdzielni mogą testować i rozwijać swoje umiejętności w różnych rolach. Ktoś może wyróżniać się w organizacji, ktoś inny może być szczególnie uzdolniony w marketingu i promocji, z silnym wyczuciem trendów i umiejętności ich wykorzystania w działalności spółdzielni, a jeszcze inny może okazać się doskonałym liderem. Wykonywanie praktycznych zadań i realizowanie zamówień zapewnia doświadczenie zawodowe, które można wpisać do CV, i pomaga młodym ludziom nawiązywać pierwsze kontakty biznesowe, które mogą okazać się cenne w przyszłości. Warto również podkreślić, że rozwijający się sektor ekonomii społecznej może oferować różnorodne możliwości kariery nie tylko w przedsiębiorstwach społecznych, ale także w organizacjach, które wymagają specjalistycznej wiedzy i umiejętności.

Przykładem takiej specjalistycznej wiedzy jest prawo. W spółdzielni uczniowskiej młodzi członkowie poznają podstawowe zasady prawa: uczą się, jak założyć organizację i jakie obowiązki się z tym wiążą, od wymogów sprawozdawczych po przestrzeganie przepisów dotyczących ich działalności.

Przykład: Spółdzielnia uczniowska prowadzi sklepik szkolny. Badania rynku przeprowadzone wśród przyszłych klientów (uczniów) pokazują, że najbardziej pożądanymi produktami są napoje energetyczne i batony. Członkowie spółdzielni odkrywają jednak, że od 1 stycznia 2024 roku w Polsce obowiązuje zakaz sprzedaży napojów zawierających taurynę lub kofeinę (tj. napojów energetycznych) osobom poniżej 18. roku życia. Ponadto od 1 września 2015 roku w polskich szkołach obowiązuje zakaz sprzedaży słodczy, chipsów, napojów słodzonych oraz fast foodów. W tej sytuacji spółdzielnia jest zmuszona oferować w sklepie inny asortyment produktów.

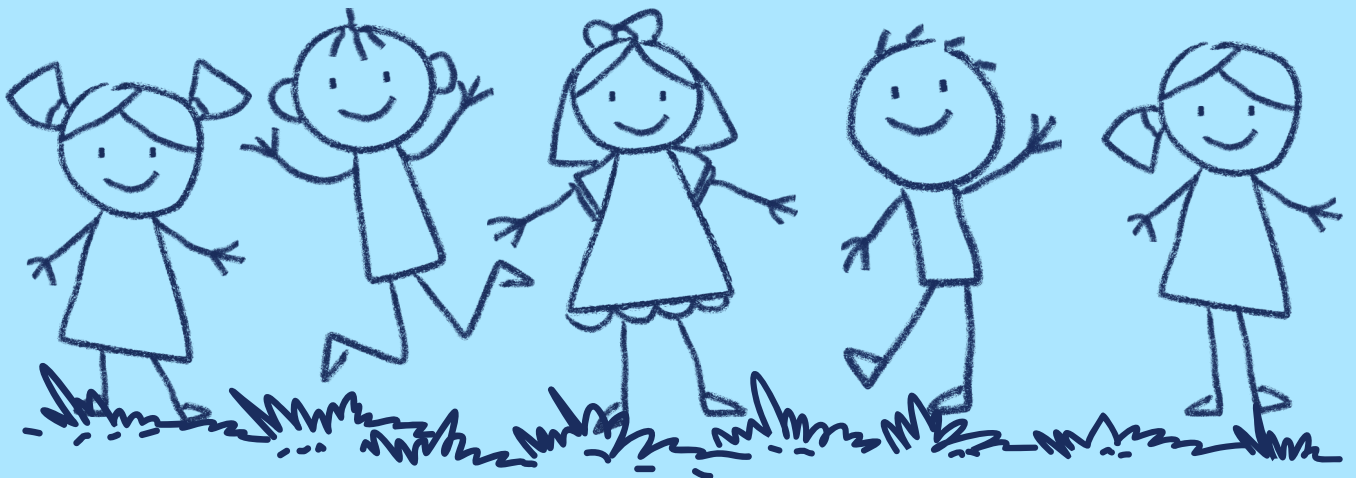
Przewaga spółdzielni uczniowskiej nad innymi narzędziami dydaktycznymi polega na tym, że działa ona przy użyciu prawdziwych pieniędzy. Transakcje finansowe są autentyczne, a członkowie spółdzielni podejmują decyzje obarczone ryzykiem. Ryzyko jest ograniczone, ponieważ ich działania są nadzorowane przez opiekuna i szkołę, ale mimo to jest to ryzykowne. Przedsięwzięcie może odnieść sukces, ale może też ponieść porażkę. Wszystko zależy od zaangażowania, umiejętnego wykorzystania indywidualnych talentów, a także, w pewnym stopniu, szczęścia i wsparcia ze strony dorosłych – i właśnie tu pojawia się nasza rola.

Dłuższy czas realizacji w porównaniu z innymi narzędziami edukacyjnymi, złożoność zadań oraz silne zakorzenienie w życiu codziennym to jedne z największych atutów tego podejścia. Spółdzielnia studencka zapewnia młodym ludziom kompleksowe przygotowanie do wejścia na rynek pracy, a co ważniejsze, do świadomego i odpowiedzialnego życia w społeczeństwie. I zaprasza ich do budowania lepszego świata.

3. Jak założyć spółdzielnię uczniowską?

3. Jak założyć spółdzielnię uczniowską?

Tworzenie spółdzielni studenckiej to ekscytująca podróż, która pozwala uczniom doświadczyć pracy zespołowej, demokracji i przedsiębiorczości w realny i znaczący sposób. Proces ten powinien być prosty, motywujący i dostosowany do kontekstu edukacyjnego. Nie ma jednego, właściwego modelu: każda spółdzielnia jest kształtowana przez uczniów, ich zainteresowania i otaczające ich środowisko. W tej sekcji znajdziesz praktyczny i przyjazny użytkownikowi przewodnik po zakładaniu spółdzielni uczniowskiej, inspirowany dobrymi praktykami w zakresie spółdzielczości szkolnej. Zaprojektowano go tak, aby był łatwy w użyciu, elastyczny i skoncentrowany na nauce przez działanie.

3.1 Tworzenie zespołu i przypisanie ról

Pierwszym krokiem jest stworzenie zespołu. Kooperatywę uczniowską może utworzyć mała grupa (na przykład 5–10 uczniów) lub cała klasa. Najważniejsze jest, aby każdy czuł się zaangażowany, potrzebny i odpowiedzialny za projekt. Dobry zespół pomaga w sprawnym funkcjonowaniu kooperatywy i gwarantuje, że wszyscy członkowie mogą wnieść swój wkład zgodnie ze swoimi mocnymi stronami.

Po utworzeniu grupy, do organizacji pracy potrzebne są role. Role te nie oznaczają pozycji władzy, lecz wspólną odpowiedzialność, która wspomaga funkcjonowanie grupy. Typowe zadania w spółdzielni to:

Koordinacja

kieruje grupą, reprezentuje spółdzielnię i pomaga w organizacji spotkań.

Organizacja

dba o porządek obrad, sporządza notatki ze spotkań oraz prowadzi ewidencję i dokumentację.

Finanse

zarządza pieniędzmi, śledzi dochody i wydatki oraz składa raporty grupie.

Komunikacja i marketing

promuje spółdzielnię, projektuje plakaty i ulotki oraz komunikuje się ze szkołą lub społecznością.

Produkcja lub usługi

koncentruje się na tworzeniu produktów lub dostarczaniu uzgodnionych usług.

Aby wspierać zrównoważoną pracę zespołową, przydzielanie ról można wzorować na rolach zespołowych Belbina, które pomagają uczniom zrozumieć, że każdy człowiek wnosi coś do zespołu na różne sposoby. Role te nie przypisują uczniom trwałej etykiety, ale podkreślają zachowania, które można łączyć i rozwijać. W spółdzielni uczniowskiej warto zadbać o obecność różnych typów ról, takich jak:

- Role zorientowane na pomysły (kreatywne, rozwiązujące problemy, proponujące nowe pomysły).
- Role zorientowane na ludzi (wspieranie grupy, zachęcanie do uczestnictwa, łagodzenie napięć).
- Role zorientowane na działanie (organizowanie zadań, dotrzymywanie terminów, wcielanie pomysłów w życie).

Nauczyciele mogą poprowadzić uczniów przez proste ćwiczenia, aby pomóc im określić, w jakich rolach czują się najlepiej, promując różnorodność i komplementarność w zespole. Ponieważ współpraca wiąże się z bliską współpracą z innymi, mogą pojawiać się konflikty. Jest to normalne i należy traktować to jako okazję do nauki. Jasny i przyjazny proces zarządzania konfliktami pomaga utrzymać zaufanie i spójność grupy. Spółdzielnia może uzgodnić proste, stopniowe podejście, takie jak:

Zatrzymujemy się i identyfikujemy problem	Jasno opiszcie, co się dzieje, nie szukając winnych.
Słuchamy wszystkich opinii	Każda osoba zaangażowana w dyskusję z szacunkiem wyjaśnia swój punkt widzenia.
Proponujemy rozwiązania razem	Burza mózgów w celu znalezienia możliwych porozumień lub kompromisów
Podejmujemy decyzję i śledzimy działania	Wybierzcie rozwiązanie demokratycznie i przejrzyj je później, jeśli zajdzie taka potrzeba

Jeśli grupa nie jest w stanie samodzielnie rozwiązać konfliktu, można zwrócić się o mediację. Nauczyciel lub mała grupa mediacyjna może pomóc w prowadzeniu dialogu, zapewniając uczciwość i szacunek. Wcześniejsze uzgodnienie tych procedur wzmacnia kulturę demokratyczną i pomaga uczniom rozwijać komunikację, empatię i odpowiedzialność.

Role zespołowe Belbina

ROLA W ZESPOLE	CO ROBI?	JAK TO POMAGA SPÓŁDZIELNI
Koordynator	Organizuje pracę grupy i wyjaśnia cele	Pomaga zespołowi zachować koncentrację i gwarantuje, że każdy wie, co ma robić
Dusza zespołu	Wspiera innych i dba o harmonię	Poprawia współpracę i pomaga rozładowywać napięcia
Poszukiwacz źródeł	Poszukuje możliwości i nawiązuje kontakty	Wnosi nowe pomysły, zasoby lub wsparcie z zewnątrz
Kreator	Tworzy oryginalne pomysły i rozwiązania	Wspiera innowacyjność i rozwiązywanie problemów
Ewaluator	Analizuje różne opcje i wykazuje się krytycznym myśleniem	Pomaga grupie w podejmowaniu przemyślanych decyzji
Realizator	Przekształca pomysły w konkretne działania	Zapewnia sprawne realizowanie planów
Lokomotywa	Motywuje zespół do dalszego działania	Pomaga utrzymać motywację i tempo
Perfekcjonista	Dbą o szczegóły i terminy	Poprawia jakość i gwarantuje wykonanie zadań
Specjalista	Zapewnia konkretną wiedzę lub umiejętności	W razie potrzeby dzieli się swoją wiedzą specjalistyczną

3.2 Wybór aktywności

Wybór rodzaju działalności kooperatywnej jest kluczowym momentem w życiu spółdzielni. Ma on silny wpływ na motywację, zaangażowanie i wyniki w nauce. Z tego powodu, wybór powinien być dokonywany starannie, w drodze kierowanego i demokratycznego procesu. Decyzja powinna być realistyczna, znacząca i dostosowana do kontekstu edukacyjnego.

Dobrym punktem wyjścia jest wspólna eksploracja pomysłów. Uczniowie mogą wymyślać możliwe działania, nie oceniając ich na początku, co zachęca do kreatywności i inicjatywy. Na tym etapie wszystkie pomysły są mile widziane. Rolą opiekuna jest moderowanie dyskusji, pomoc w doprecyzowaniu propozycji i łączenie pomysłów z realnymi możliwościami.

Kiedy już kilka pomysłów zostanie przedstawionych, spółdzielnia powinna je ocenić, stosując jasne kryteria, takie jak:

- Wykonalność w ramach dostępnego czasu i zasobów
- Zgodność z zasadami szkolnymi i poziomem wiekowym
- Możliwości uczenia się powiązane z kompetencjami programowymi lub przekrojowymi
- Potencjalna wartość społeczna lub wspólnotowa

Taka ocena pomaga uczniom zrozumieć, że nie każdy dobry pomysł jest wykonalny i że projekty grupowe wymagają realistycznego podejmowania decyzji.

Identyfikacja rzeczywistych potrzeb

Działania kooperacyjne powinny odpowiadać na realne potrzeby szkoły lub lokalnej społeczności. To nadaje projektowi sens i wzmacnia jego wymiar społeczny.

Uczniowie mogą identyfikować potrzeby poprzez:

- Obserwacja codziennego życia w szkole (usługi, materiały, wydarzenia, przestrzenie)
- Rozmowy z kolegami z klasy, nauczycielami, rodzinami lub lokalnymi organizacjami
- Przeprowadzanie prostych ankiet lub nieformalnych wywiadów

Łącząc działania z rzeczywistymi potrzebami, uczniowie poznają przedsiębiorczość jako narzędzie służące poprawie otoczenia, a nie tylko produkcji i sprzedaży.

Jasne zdefiniowanie aktywności

Po wybraniu aktywności należy ją jasno zdefiniować. Oznacza to osiągnięcie wspólnego zrozumienia:

- Co dokładnie będzie robić lub oferować spółdzielnia
- Do kogo skierowana jest ta aktywność
- Gdzie i kiedy się odbędzie

Wyjaśnienie tych aspektów pomaga przekształcić pomysł w uporządkowaną propozycję i uniknąć późniejszych nieporozumień.

Określanie wymaganych zasobów

Spółdzielnia musi określić zasoby niezbędne do prowadzenia działalności. Mogą to być:

- **Zasoby ludzkie:** czas, umiejętności, role i obowiązki
- **Zasoby materialne:** narzędzia, surowce, przestrzeń, wyposażenie
- **Zasoby ekonomiczne:** środki początkowe lub koszty podstawowe
- **Zasoby wsparcia:** wskazówki od nauczycieli, zaangażowanie rodzin lub współpraca ze społecznością

Na tym etapie studenci w przystępny sposób zapoznają się z podstawowym planowaniem i analizą wykonalności.

Testowanie i dostosowywanie aktywności

W miarę możliwości zaleca się rozpoczęcie od wersji pilotażowej lub na małą skalę. Testowanie pozwala uczniom sprawdzić, czy pomysł działa zgodnie z oczekiwaniami, wykryć trudności i wprowadzić poprawki przed pełnym zaangażowaniem. Refleksja na tym etapie ma charakter nieformalny i koncentruje się na uczeniu się, a nie na formalnej ocenie.

Demokratyczne podejmowanie decyzji

Ostateczny wybór aktywności jest podejmowany zbiorowo, zazwyczaj na zgromadzeniu. Po podjęciu decyzji wszyscy członkowie zobowiązują się do wspierania projektu, nawet jeśli ich początkowe preferencje były inne. Wzmacnia to odpowiedzialność, szacunek dla wspólnych decyzji i kulturę współpracy.

3.3 Projekt regulaminu wewnętrznego lub statutu

Regulamin wewnętrzny (lub statut) to porozumienie, które pozwala spółdzielni funkcjonować w sposób sprawiedliwy i demokratyczny. Nie powinny to być skomplikowane dokumenty prawne, lecz jasne i wspólne zasady, zrozumiałe i akceptowane przez wszystkich. Opracowanie regulaminu jest kluczowe, ponieważ pomaga uczniom doświadczyć samorządności, odpowiedzialności i wspólnego podejmowania decyzji. Statut powinien być napisany prostym językiem, dostosowany do wieku uczniów i zatwierdzony kolektywnie. Może on podlegać zmianom w miarę rozwoju spółdzielni, ale zawsze powinien zapewniać stabilne ramy uczestnictwa.

Cel i zasady działania spółdzielni

Regulamin powinien zaczynać się od wyjaśnienia celu spółdzielni i zasad, którymi się ona kieruje. To pomoże uczniom przypomnieć sobie, dlaczego spółdzielnia istnieje i jakie wartości reprezentuje. Ta sekcja może obejmować:

- Cele edukacyjne i społeczne spółdzielni
- Odniesienie do współpracy, demokracji, równości i solidarności
- Zaangażowanie w zachowanie pełne szacunku i integracji

Członkostwo: udział, prawa i obowiązki

Przepisy powinny jasno określać, kto może zostać członkiem spółdzielni i co oznacza członkostwo.

Prawa członków mogą obejmować:

- Udział w zgromadzeniach i podejmowaniu decyzji
- Wyrażanie opinii i proponowanie pomysłów
- Dostęp do informacji o działalności i finansach spółdzielni
- Obowiązki członków zazwyczaj obejmują:
 - Aktywny udział w uzgodnionych zadaniach
 - Poszanowanie innych członków i decyzji zbiorowych
 - Odpowiedzialne korzystanie z zasobów spółdzielni

Wyjaśnienie praw i obowiązków pomaga uczniom zrozumieć, że uczestnictwo wiąże się zarówno ze swobodą, jak i odpowiedzialnością.

Podejmowanie decyzji i walne zgromadzenia

Walne zgromadzenia są zazwyczaj głównym miejscem podejmowania decyzji i powinny być zgodne z zasadami demokracji, takimi jak:

- Jeden członek, jeden głos
- Decyzje podejmowane większością głosów lub konsensusem, w zależności od problemu
- Regularne spotkania z jasno określonymi planami działania

Role i obowiązki

Regulamin lub statut powinien zwięźle opisywać role w spółdzielni i sposób ich przydzielania. Może to obejmować:

- Lista ról (koordynacja, sekretariat, skarbnik itp.)
- Metoda przydzielania ról (wolontariat, rotacja, wybory)
- Czas trwania ról i możliwość ich zmiany

Zarządzanie konfliktami i dyscyplina

Ważne jest, aby uwzględnić jasne i sprawiedliwe procedury postępowania w przypadku konfliktów lub sytuacji, w których zasady nie są przestrzegane. Ta sekcja może obejmować:

- Kroki rozwiązywania konfliktów poprzez dialog
- Wykorzystanie mediacji w razie potrzeby

Konsekwencje proporcjonalne w przypadku powtarzającego się nieprzestrzegania przepisów. Celem nie jest kara, ale nauka, odpowiedzialność i odbudowanie zaufania w grupie.

Nadzwyczajne sytuacje

Przepisy powinny obejmować również inne sytuacje, takie jak:

- Dobrowolne wystąpienie ze spółdzielni
- Tymczasowa nieaktywność członka
- Przyjmowanie nowych członków

Przejrzyste procedury w takich przypadkach zmniejszają niepewność i pomagają spółdzielni zachować stabilność.

Zatwierdzenie i przegląd przepisów

Na koniec, przepisy powinny określać sposób ich zatwierdzania i możliwości ich weryfikacji. Zazwyczaj:

- Zatwierdzenie odbywa się zbiorowo w ramach walnego zgromadzenia
- Zmiany wymagają omówienia i uzgodnienia przez grupę

Wzmacnia to ideę, że zasady są wspólną własnością i mogą ewoluować w ramach procesów demokratycznych.

3.4 Zarządzanie finansami

Zarządzanie finansami w spółdzielni studenckiej ma wyraźnie edukacyjny cel. Celem nie jest maksymalizacja zysku, ale nauka odpowiedzialnego, transparentnego i demokratycznego zarządzania wspólnymi zasobami. Wszystkie decyzje finansowe powinny być proste, zrozumiałe dla studentów i nadzorowane przez cały zespół. Ważne jest, aby uczniowie od samego początku rozumieli, że pieniądze należą do spółdzielni jako całości i muszą być wykorzystywane zgodnie z jej celami i wartościami.

Środki początkowe i źródła dochodu

Aby rozpocząć działalność, spółdzielnia może potrzebować niewielkiego kapitału początkowego. Regulamin powinien jasno określać sposób pozyskiwania i zarządzania tymi środkami. **Możliwe źródła finansowania to:**

- Małe dobrowolne składki od członków
- Wsparcie ze strony szkoły lub placówki oświatowej
- Działania fundraisingowe organizowane przez spółdzielnię
- Dochód generowany przez działalność spółdzielni

Wszystkie źródła dochodu powinny być uzgadniane wspólnie i jasno rejestrowane, co wzmacnia przejrzystość i współodpowiedzialność.

Zasady korzystania z pieniędzy

Spółdzielnia powinna ustalić podstawowe zasady wydawania pieniędzy. Zasady te pomagają uniknąć nieporozumień i promują odpowiedzialne podejmowanie decyzji.

Mogą one obejmować:

- Jakiego rodzaju wydatków są dozwolone
- Kto jest upoważniony do dokonywania płatności
- Kiedy wymagana jest zbiorowa zgoda na wydatki

Nawet proste umowy pomagają uczniom zrozumieć planowanie, ustalanie priorytetów i odpowiedzialność.

Kontrola ekonomiczna i przejrzystość

Należy ustanowić jasne i proste procedury kontroli ekonomicznej. Nie muszą one być skomplikowane, ale muszą umożliwiać wszystkim członkom zrozumienie sytuacji finansowej spółdzielni. **Typowe praktyki obejmują:**

- Prowadzenie podstawowego rejestru dochodów i wydatków
- Zachowywanie paragonów lub dowodów transakcji
- Przedstawianie grupie regularnych aktualizacji finansowych

Osoba skarbnika jest odpowiedzialna za prowadzenie dokumentacji, ale informacje finansowe powinny być zawsze udostępniane wszystkim członkom. Wzmacnia to zaufanie i zbiorowy nadzór.

Świadomość budżetowa

Chociaż szczegółowe budżetowanie należy do fazy zarządzania, studenci powinni rozwinąć podstawową świadomość budżetową już na etapie wdrażania. **Oznacza to, że powinni mieć ogólne pojęcie o:**

- Oczekiwane koszty związane z działalnością
- Możliwe źródła dochodu
- Konieczność zrównoważenia dochodów i wydatków

Pomaga to uczniom powiązać decyzje ekonomiczne z wykonalnością ich projektu.

Wykorzystanie nadwyżki lub zysków

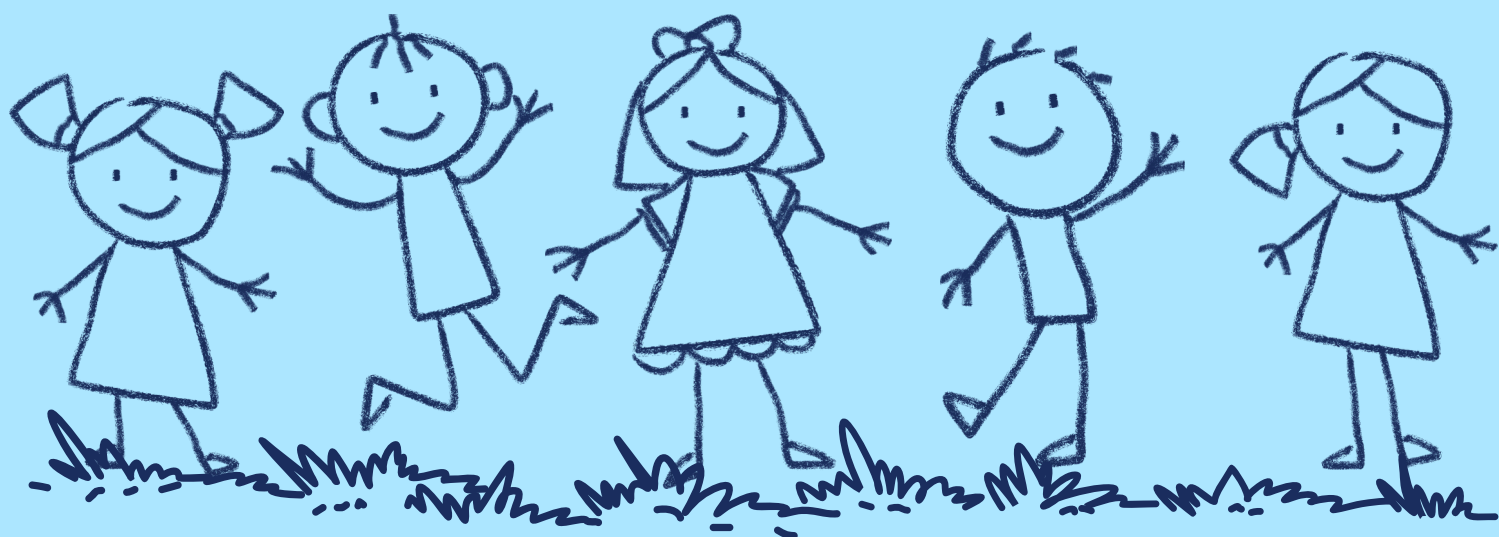
Jeśli spółdzielnia generuje nadwyżkę, jej przeznaczenie musi zostać ustalone demokratycznie. **Regulamin/statut powinien jasno określać, że zyski nie są rozdzielane indywidualnie, lecz wykorzystywane zgodnie z wartościami spółdzielczymi.** Możliwe zastosowania obejmują:

- Reinwestowanie w działalność spółdzielni
- Wspieranie inicjatyw edukacyjnych, społecznych lub społecznościowych
- Oszczędności na przyszłe projekty

Dyskusja ta pomaga uczniom zrozumieć społeczną funkcję przedsiębiorstw spółdzielczych i odpowiedzialne zachowania ekonomiczne.

Zarządzanie finansami powinno zawsze iść w parze z refleksją. Błędy i trudności są częścią procesu uczenia się i powinny być analizowane zespołowo. Celem jest rozwijanie odpowiedzialności, uczciwości i pewności siebie w zarządzaniu wspólnymi zasobami.

Dzięki takiemu podejściu do zarządzania finansami młodzi ludzie zdobywają praktyczne umiejętności ekonomiczne, a jednocześnie wzmacniają wartości demokratyczne i zaangażowanie zbiorowe.

4. Jak zarządzamy spółdzielnią uczniowską?

4. Jak zarządzamy spółdzielnią uczniowską?

Zarządzanie spółdzielnią uczniowską oznacza przekształcanie pomysłów w zorganizowane działania. Po założeniu spółdzielni, prawdziwym wyzwaniem jest utrzymanie jej aktywności, uczciwości i efektywności. Dobre zarządzanie nie oznacza kopiowania struktur dorosłych. Chodzi o stworzenie prostego systemu, który pomaga uczniom planować, komunikować się, monitorować postępy i uczyć się na podstawie doświadczeń.

Dobrze prowadzona spółdzielnia posiada:

- jasne cele, które każdy rozumie
- regularne podsumowania, aby sprawdzić, co działa, a co nie
- prosta komunikacja, która czyni spółdzielnię widoczną
- ocena, która bierze pod uwagę wyniki i pracę zespołową, a nie tylko pieniądze

4.1 Planowanie i monitorowanie działań

Cele spółdzielcze

Spółdzielnia powinna rozpoczynać z ograniczonym zestawem celów. Cele powinny być praktyczne i powiązane z rzeczywistymi potrzebami szkoły lub społeczności. Mogą być one powiązane z działalnością spółdzielni (produkt lub usługa), a także z celami edukacyjnymi (umiejętności i uczestnictwo).

CHARAKTERYSTYKA CELÓW			
Cecha	Co to znaczy	Pytania pomocnicze	Przykład
Jasny	Cel jest łatwy do zrozumienia i dokładnie określa, co należy osiągnąć.	Czy wszyscy członkowie rozumieją, na czym polega sukces? Czy cel jest sformułowany prostym językiem?	„Stwórz ogród szkolny, którym będą zarządzać członkowie spółdzielni”.

CHARAKTERYSTYKA CELÓW

Cecha	Co to znaczy	Pytania pomocnicze	Przykład
Wymierny	Można sprawdzić czy cel został osiągnięty.	Skąd będziemy wiedzieć, czy nam się udało? Jakie dowody pokażą postęp lub ukończenie projektu?	„Sprzedaj 100 roślin wyhodowanych w szkolnym ogrodzie do końca roku”.
Realistyczny	Cel jest dostosowany do dostępnego czasu, zasobów i szkoły.	Czy mamy czas, materiały i umiejętności?	„Zorganizuj dwie wyprzedaże roślin w ciągu roku szkolnego.”
Odpowiedni	Cel ten wspiera cel edukacyjny i kooperacyjny.	Czy przyczynia się to do nauki, współpracy i korzyści dla społeczności?	„Promowanie świadomości ekologicznej poprzez wspólne działania ogrodnicze”.
Ograniczony czasowo	Cel ma jasno określone ramy czasowe lub termin realizacji.	Do kiedy powinno to zostać osiągnięte? Czy określono kamienie milowe?	Przygotuj teren ogrodu przed końcem października.
Możliwość oceny	Postępy można monitorować przy użyciu prostych narzędzi.	Czy uczniowie mogą sami monitorować postępy? Czy wskaźniki są łatwe do zebrania?	„Prowadźcie wspólny dziennik sadzenia i sprzedaży.”

Cele powinny zostać uzgodnione na zgromadzeniu lub spotkaniu grupowym, aby stały się wspólnymi zobowiązaniami, a nie pomysłami pojedynczej osoby.

Plan aktywności

Po zdefiniowaniu celów uczniowie powinni stworzyć plan działań, który odpowie na trzy pytania: co, kto i kiedy. Każde zaplanowane działanie powinno wyraźnie przyczyniać się do osiągnięcia jednego lub więcej celów współpracy.

Prosty program zajęć może obejmować:

- działania do wykonania (badania, produkcja, budżetowanie, sprzedaż, komunikacja, raportowanie)
- studenci lub zespoły odpowiedzialne (na podstawie już przypisanych ról)
- terminy i kamienie milowe (tygodniowe lub dwutygodniowe)
- niezbędne zasoby (przestrzeń, materiały, zezwolenia, niewielki budżet)
- oczekiwane wyniki lub produkty (np. wyprodukowane przedmioty, zorganizowane wydarzenia, stworzone materiały)
- priorytetowe działania (najważniejsze zadania na początku)

Aby plan był odpowiedni dla młodych ludzi, powinien być krótki i wizualny. Można go podzielić na:

- listy cotygodniowych działań
- prosty kalendarz
- podstawowa „oś czasu” z 4–6 kamieniami milowymi

Warto dodać „margines” na nieprzewidziane zdarzenia (egzamininy, wydarzenia szkolne, opóźnienia). Spółdzielnia powinna unikać nadmiernego planowania i skupić się na realistycznych kolejnych krokach.

W razie potrzeby plan powinien wskazywać momenty, w których wymagane jest wsparcie nauczyciela lub szkoły (autoryzacja, zakupy, logistyka).

Okresowe monitorowanie i postęp

Monitorowanie to sprawdzanie postępów w trakcie trwania działań, dzięki czemu spółdzielnia może się dostosować do zmian. Prosta procedura monitorowania może obejmować:

- Regularne kontrole (10-20 minut, co tydzień lub co dwa tygodnie)
- Krótki przegląd: co zaplanowaliśmy zrobić; co udało nam się ukończyć; co jest opóźnione i dlaczego; jakie wsparcie jest potrzebne
- Aktualizacje harmonogramu działań (zmiana terminów, uproszczenie działań).

Podczas monitorowania studenci powinni przejrzeć niewielki zestaw kluczowych elementów:

Postęp zaplanowanych działań (zakończonych, trwających, opóźnionych)

Dotrzymywanie terminów i kamieni milowych

Podział zadań i poziom uczestnictwa członków

Dostępność zasobów (materiałów, przestrzeni, budżetu)

Jakość bieżącej pracy lub produktów

Zidentyfikowano trudności lub zagrożenia

Potrzebne wsparcie ze strony nauczycieli lub szkoły

Aby uczynić monitorowanie praktycznym, można wykorzystać proste narzędzia:

- wspólna lista „do zrobienia”
- krótkie notatki ze spotkania
- tablica postępów z trzema kolumnami: Do zrobienia, W trakcie realizacji, Zrobione

Monitorowanie powinno również obejmować szybką weryfikację atmosfery panującej we współpracy: **uczestnictwa, uczciwości, motywacji i komunikacji**. Jest to ważne, ponieważ spółdzielnia to nie tylko zadania. To także ludzie, którzy ze sobą współpracują.

4.2 Komunikacja i promocja

Grupa docelowa

Komunikacja jest niezbędna do zapewnienia widoczności, zaufania i uczestnictwa. Spółdzielnia powinna zidentyfikować swoje grupy docelowe i dostosować swój przekaz do każdej z nich. Studenci powinni również jasno określić cel komunikacji dla każdej grupy docelowej (informowanie, zachęcanie do udziału, promowanie produktów lub budowanie partnerstw).

Typowe grupy docelowe:

- **studenci:** potencjalni członkowie, klienci lub uczestnicy
- **nauczyciele i personel szkoły:** wsparcie, uprawnienia, mentoring
- **rodziny:** wiarygodność, udział w wydarzeniach, drobne zakupy
- **społeczność lokalna (jeśli dotyczy):** partnerzy lokalni, organizacje młodzieżowe, małe firmy, gmina
- **społeczność projektu:** partnerzy, interesariusze programu Erasmus+, sieci młodzieżowe

Każda grupa docelowa potrzebuje jasnej odpowiedzi na pytanie:

Czym zajmuje się ta spółdzielnia i dlaczego powinienem się nią zainteresować?

Kanały komunikacji

Najlepsze kanały to te, z którymi uczniowie mogą łatwo i konsekwentnie sobie poradzić. Lepiej robić kilka rzeczy dobrze, niż próbować być wszędzie.

Zrównoważony miks komunikacyjny może obejmować:

- Plakaty i ulotki w szkole (proste obrazy, jeśli to możliwe, kod QR)
- Media społecznościowe (krótkie posty, historie, nagrania, mini wywiady)
- Strona internetowa szkoły lub biuletyn (krótki artykuł na kluczowych etapach)
- Wydarzenia szkolne (stoisko, krótka prezentacja, pokaz)
- Komunikacja bezpośrednia (wizyty w klasach, zaproszenia rówieśników)

Przydatne jest stworzenie małego planu komunikacji z:

- kluczowe przesłania (co reprezentuje spółdzielnia)
- prosty kalendarz treści (co publikujemy i kiedy)
- wspólny styl (to samo logo, kolory, ton)
- jasne role (kto pisze, kto projektuje, kto publikuje, kto robi zdjęcia)

Komunikacja powinna być szczerą i skierowaną do młodzieży. Ludzie reagują lepiej, gdy widzą prawdziwych uczniów wyjaśniających rzeczywiste działania, a nie ogólne teksty promocyjne.

Wpływ i sukces

Ocena działań komunikacyjnych spółdzielni nie musi być skomplikowana. Uczniowie mogą monitorować kilka prostych wskaźników:

- liczba osób do których dotarliśmy online (wyświetlenia, polubienia, komentarze, udostępnienia)
- liczba nowych uczestników lub członków po kampanii
- uczestnictwo w wydarzeniach i interakcje
- otrzymane opinie (wiadomości, krótkie komentarze, szybkie ankiety)
- liczba wygenerowanych partnerstw lub ofert wsparcia.

Przydatne jest powiązanie wyników komunikacji z celami. Na przykład, jeśli celem jest zaangażowanie 30 uczniów w jakieś zajęcia, komunikacja powinna być oceniana na podstawie uczestnictwa, a nie tylko polubień.

4.3 Ocena i refleksja

Wskaźniki wydajności

Ocena powinna obejmować zarówno rezultaty, jak i sposób działania spółdzielni. Spółdzielnia studencka odnosi sukces, gdy oferuje wartość dodaną i rozwija umiejętności, odpowiedzialność i integrację.

Serię praktycznych wskaźników można podzielić na cztery obszary:

- Wyniki aktywności
- Liczba ukończonych działań
- Jakość produktu lub usługi (na podstawie prostej informacji zwrotnej)
- Terminowa dostawa (dotrzymanie terminów)

Uczestnictwo i włączenie

- Liczba aktywnych członków i uczestnictwo w spotkaniach
- Rotacja ról (nie zawsze te same osoby wykonują wszystko)
- Poziom zaangażowania w podejmowanie decyzji
- Sprawiedliwość i szacunek w zespole

Nauka i umiejętności

- Samoocena poprawy w pracy zespołowej, planowaniu, komunikacji
- Umiejętność rozwiązywania problemów i zarządzania drobnymi konfliktami
- Pewność siebie w mówieniu, prezentowaniu, negocjowaniu i organizowaniu

Stabilność finansowa (jeśli spółdzielnia sprzedaje produkty lub usługi):

- podstawowe saldo budżetu (dochody vs. koszty)
- przejrzystość decyzji dotyczących wydatków
- właściwe monitorowanie dochodów i wydatków

Wskaźniki powinny być proste i widoczne. Celem jest nauka i doskonalenie, a nie biurokracja.

Refleksja i wyciągnięte wnioski

Refleksję należy zaplanować, a nie odkładać na koniec, kiedy wszyscy są już zmęczeni. **Najlepszy czas na refleksję to:**

- po wydarzeniu lub dniu wyprzedaży
- po kampanii
- pod koniec miesięcznego cyklu
- pod koniec cyklu współpracy (semestru lub roku szkolnego);

Przydatną metodą refleksji jest dyskusja na temat:

- co poszło dobrze i dlaczego
- co nie poszło zgodnie z planem i dlaczego
- czego nauczyliśmy się o pracy zespołowej
- co zrobilibyśmy inaczej następnym razem

Uczniowie mogą zbierać refleksje poprzez:

- krótkie dyskusje grupowe
- anonimowe mini-ankiety
- osobiste notatki do nauki
- krótkie kontrole „jednego słowa” na koniec spotkań

Doskonalenie i zrównoważony rozwój

Spółdzielnia powinna traktować ocenę jako narzędzie służące udoskonaleniu kolejnego cyklu. Ulepszenia mogą mieć charakter praktyczny i konkretny, na przykład:

- uprościć plan działań, aby skupić się na mniejszej liczbie priorytetów
- wyjaśnić role i obowiązki z wyprzedzeniem
- ulepszyć organizację spotkań,
- stworzyć bardziej przejrzyste zasady komunikacji
- wzmocnić działania promocyjne poprzez m.in. wcześniejsze planowanie treści
- poprawić budżetowanie i zwiększyć przejrzystość wydatków
- dodać małe sesje szkoleniowe (np. jak planować czy zarządzać konfliktami)

Najważniejszym usprawnieniem jest zbudowanie kultury, w której popełnianie błędów jest czymś normalnym, a nauka jest procesem, w którym biorą udział wszyscy. To pomaga spółdzielni przetrwać próbę czasu i sprawia, że nowi członkowie czują się mile widziani.

5. Materiały uzupełniające

5. Materiały uzupełniające

W tym rozdziale znajdują się gotowe do wypełnienia wzory, które można wykorzystać do zakładania i prowadzenia Spółdzielni Uczniowskiej w środowisku szkolnym. Szablony zostały zaprojektowane tak, aby uczniowie mogli je wypełniać przy wsparciu nauczyciela i regularnie do nich wracać.

Proponowana kolejność działań

KROK 1	Wybierzcie rodzaj działalności kooperacyjnej (produkt lub usługę) i ustalcie jej cel.
KROK 2	Opracowanie Statutu i zatwierdzenie go na Walnym Zgromadzeniu.
KROK 3	Kompletne plany marketingowe, kadrowe, produkcyjne i budżetowe (wersja pierwsza).
KROK 4	Przeprowadź krótki przegląd przynajmniej raz w miesiącu i zaktualizuj plany, gdy zajdzie taka potrzeba.

Uwaga dla nauczyciela: Każdy plan powinien być krótki i realistyczny. Jeśli jakaś sekcja nie ma związku z Twoją działalnością szkolną, napisz „nie dotyczy” i uzasadnij to jednym zdaniem.

5.1 Wzór statutu

Ten wzór pomaga uczniom określić podstawy ich spółdzielni poprzez wspólne podjęcie decyzji o jej tożsamości, organizacji i zasadach.

Statut nie powinien być uzupełniany wyłącznie przez nauczyciela. Powinien być rozwijany poprzez dyskusję i demokratyczne podejmowanie decyzji, symulując rzeczywiste tworzenie spółdzielni.

Cel edukacyjny

Uczniowie poznają zasady działania organizacji demokratycznych poprzez:

- definiowanie wspólnych celów,
- uzgodnienie zasad,
- zrozumienie odpowiedzialności,
- i praktykowanie podejmowania decyzji zbiorowych.

Sugerowany proces

1. Przedstawienie Statutu

Wyjaśnij, że statuty stanowią „zbiór zasad” spółdzielni i omów, dlaczego organizacje potrzebują ustalonych zasad.

2. Pracuj sekcja po sekcji

Przejrzyj każdą część szablonu (tożsamość, członkostwo, zarządzanie, finanse).

Omów opcje, zbierz pomysły uczniów i wspólnie podejmijcie decyzje poprzez debatę lub pracę w małych grupach.

3. Podejmowanie decyzji zbiorowych

Zatwierdź decyzje demokratycznie (głosowanie lub konsensus), aby wzmocnić uczestnictwo i współodpowiedzialność.

4. Stwórz i zatwierdź

Uzupełnij szablon, korzystając ze wskazówek nauczyciela. Ostateczny Statut powinien zostać zatwierdzony przez Walne Zgromadzenie przed rozpoczęciem działalności.

STATUT

Artykuł 1 - Nazwa

Spółdzielnia nosi nazwę: _____

Artykuł 2 - Siedziba

Spółdzielnia działa w (szkoła / adres): _____

Artykuł 3 - Cel i działalność

Celem spółdzielni jest: _____

Główna działalność (produkt/usługa): _____

Artykuł 4 - Czas trwania

Spółdzielnia zostaje zawiązana na rok szkolny: _____

i może zostać przedłużona uchwałą Zgromadzenia.

Artykuł 5 - Członkowie

Członkami są: _____

Zasady przyjęć (jak dołączyć): _____

Artykuł 6 - Prawa i obowiązki

Członkowie mają prawo uczestniczyć i głosować w Zgromadzeniu, a także obowiązek:

- Uczestniczyć w uzgodnionych spotkaniach
- Wykonywanie przydzielonych zadań
- Przestrzegać zasad bezpieczeństwa i zasad szkolnych. Dodatkowe obowiązki (opcjonalne): _____

Artykuł 7 - Wkłady

Składka członkowska / udział (jeśli wykorzystana): _____ PLN.

Zasady postępowania ze składkami (zwrot lub nie, kiedy): _____

Artykuł 8 - Organy zarządzające

Spółdzielnię zarządzają:

A) Walne Zgromadzenie (wszyscy członkowie) B) Rada Zarządzająca (wybrani członkowie)

STATUT

Artykuł 9 – Role w spółdzielni

Role i nazwiska:

Prezes/-ka: _____

Sekretarz: _____

Skarbnik/-czka _____

Inne role (opcjonalnie): _____

Inne role (opcjonalnie): _____

Artykuł 10 – Spotkania i głosowania

Spotkania zgromadzenia odbywają się: (co tydzień / co miesiąc / w inny sposób)

Zasada kworum: _____

Zasady głosowania: (większość zwykła / większość 2/3) _____

Zasada tie-breaku (jeśli jest wymagana): _____

Artykuł 11 – Ewidencja i nadwyżki

Spółdzielnia prowadzi podstawową ewidencję dochodów i wydatków.

Częstotliwość raportowania (np. co miesiąc):

Wykorzystanie nadwyżki (wybierz jedną odpowiedź):

☐ reinwestować w działalność spółdzielczą

☐ przekazać darowiznę na rzecz szkoły/społeczności

☐ rezerwa na przyszły rok szkolny

Dodatkowa zasada (opcjonalna):

Artykuł 12 – Rozwiązanie

W przypadku zakończenia współpracy, pozostałe środki finansowe i materiały zostaną zagospodarowane w następujący sposób:

_____ (np. przekazane do szkoły, zmagazynowane, zwrócone).

5.2 Wzór planu marketingowego

Te wzory pomogą uczniom stworzyć prosty i praktyczny plan marketingowy dla ich spółdzielni. Zamiast traktować marketing wyłącznie jako reklamę, uczniowie uczą się, jak definiować swoją ofertę, rozumieć odbiorców, planować działania komunikacyjne i oceniać rezultaty.

Szablony należy uzupełniać stopniowo, w miarę rozwoju kooperatywy. Mają one wspierać dyskusję, pracę zespołową i podejmowanie decyzji, pomagając uczniom łączyć pomysły z rzeczywistymi działaniami.

Cel edukacyjny

Uczniowie uczą się:

- określić wartość swojego produktu lub usługi,
- zrozumieć, kim jest ich publiczność i co ją motywuje,
- zaplanować realistyczne działania promocyjne,
- analizować konkurencję,
- i oceniać wyniki przy użyciu prostych wskaźników.

Sugerowany proces klasowy

1. Zaczynij od oferty spółdzielni

Uczniowie najpierw wyjaśniają, co oferują i dlaczego jest to wartościowe. Staje się to punktem odniesienia dla wszystkich późniejszych decyzji i powinno ulec zmianie tylko wtedy, gdy spółdzielnia modyfikuje swój produkt lub usługę.

2. Określ grupę docelową

Zachęcaj uczniów do zastanowienia się nad tym, do kogo chcą dotrzeć, jakie mają potrzeby lub zainteresowania oraz jak komunikacja powinna się do nich dostosować. Zachęcaj do podawania konkretnych przykładów, a nie ogólnych założeń.

3. Przeanalizuj alternatywy i konkurencję

Uczniowie poznają podobne produkty lub inicjatywy w szkole i poza nią. Celem nie jest sama rywalizacja, ale zrozumienie, jak ich spółdzielnia może się wyróżnić lub stać się bardziej atrakcyjna.

4. Zaplanuj działania promocyjne

Korzystając z 4-tygodniowego kalendarza, studenci organizują działania marketingowe, definiując działania, kanały, harmonogramy i obowiązki. Regularne cotygodniowe przeglądy pomagają dostosować plan w oparciu o to, co się sprawdza.

5. Pomiar wyników (KPI)

Uczniowie wybierają proste wskaźniki (np. liczbę sprzedaży, wizyt, zaangażowania, opinii) i okresowo je przeglądają, aby udoskonalić swoje strategie komunikacji.

PLAN MARKETINGOWY

OFERTA I WARTOŚĆ	
Co oferujemy (produkt/usługa)?	
Jaki problem rozwiązuje nasza usługa / jaką korzyść stwarza?	
Co nas wyróżnia („dlaczego my”)?	
Podstawy marki (nazwa, slogan, kolory)	

GRUPA DOCELOWA I POTRZEBY		
Publiczność	Potrzeby / motywacja	Jak do nich docieramy
Podstawowe (np. uczniowie)		
Średnie (np. nauczyciele)		
Rodzice / społeczność (opcjonalnie)		

PLAN MARKETINGOWY

MIGAWKA KONKURSU		
Konkurent / alternatywa	Mocne strony	Jak reagujemy
Wewnątrz szkoły		
Poza szkołą		

PLAN PROMOCJI

Tydzień	Kluczowe przesłanie	Kanał	Działanie	Odpowiedzialna rola
Tydzień 1				
Tydzień 2				
Tydzień 3				
Tydzień 4				

PLAN MARKETINGOWY

MIARY SUKCESU (KPI)			
KPI	Cel	Jak zmierzone	Data przeglądu
Liczba sprzedaży/zamówień			
Klienci powracający			
Satysfakcja klienta (1-5)			
Zapisy na wydarzenia			
Zasięg w mediach społecznościowych (jeśli jest używany)			

5.3 Wzór planu HR

Te wzory pomagają uczniom zorganizować sposób, w jaki ich spółdzielnia działa jako zespół. Plan HR wspiera podział ról, doprecyzowanie obowiązków, rozwój umiejętności i refleksję nad pracą zespołową.

Szablony powinny być wypełniane wspólnie i regularnie przeglądane w miarę rozwoju spółdzielni.

Cel edukacyjny

Uczniowie uczą się:

- organizować pracę zespołową poprzez jasne role i obowiązki,
- zrozumieć odpowiedzialność i współpracę,
- rozwijanie umiejętności poprzez naukę i szkolenia rówieśnicze,
- zastanowić się nad wynikami indywidualnymi i grupowymi,
- i usprawnić współpracę poprzez ustrukturyzowaną informację zwrotną.

Sugerowany proces

1. Określ role i obowiązki

Uczniowie określają role potrzebne w spółdzielni i przydzielają kluczowe zadania, oczekiwane zaangażowanie czasowe oraz wymagane umiejętności. Zachęcaj do rotacji ról, aby wszyscy uczniowie mieli okazję doświadczyć różnych obowiązków.

2. Wyjaśnij obowiązki za pomocą macierzy RACI

Przedstaw model RACI (Responsible, Accountable, Consulted, Informed), aby pomóc uczniom zrozumieć, jak dzielone są zadania. Uzupełnijcie macierz razem, aby uniknąć nieporozumień podczas codziennych działań.

3. Zaplanuj przeglądy pracy zespołowej

Korzystaj z rubryki oceny w ustalonych momentach (na przykład co miesiąc lub po cyklu projektu). Uczniowie ćwiczą wzajemną informację zwrotną i autorefleksję, koncentrując się na doskonaleniu, a nie na ocenie.

4. Zorganizuj szkolenie wewnętrzne

Uczniowie identyfikują umiejętności, których potrzebują, i planują proste szkolenia lub działania wdrożeniowe, zwłaszcza w przypadku zmiany ról.

PLAN HR

ROLE I ODPOWIEDZIALNOŚĆ			
Rola	Kluczowe zadania (maks. 5)	Szacowany czas tygodniowo	Wymagane umiejętności / szkolenie
Prezes / Koordynator			
Skarbnik			
Sekretarz			
Kierownik ds. marketingu			
Kierownik produkcji			
Sprzedaż/Osoba kontaktowa klienta			
Kontroler jakości i bezpieczeństwa			

FAJNY

Zadanie	Prezes	Skarbnik	Marketing	Produkcja	Nauczyciel (wsparcie)
Zakup materiałów					
Produkcja/produkcja					
Promocja postów					
Sprzedaż/świadczenie usług					
Księgowość					
Kontrola jakości i bezpieczeństwa					

PLAN HR

PRACA ZESPOŁOWA I OCENA WYNIKÓW			
Kryteria	1 (wymaga pracy)	3 (dobrze)	5 (doskonały)
Niezawodność (stawiennictwo, dotrzymywanie terminów)			
Praca zespołowa (pomaganie innym, szacunek)			
Jakość pracy			
Komunikacja			
Rozwiązywanie problemów			

PLAN HR

WEWNĘTRZNY PLAN SZKOLENIOWY			
Temat / umiejętność	Dlaczego potrzebne	Jak szkolimy (demo/towarzysz/ krótki przewodnik)	Data i trener
Zasady bezpieczeństwa			
Podstawowa komunikacja z klientem			
Podstawy księgowości			
Procedura kontroli jakości			
Korzystanie ze sprzętu/narzędzi			

5.4 Szablon planu produkcji

Te szablony pomagają uczniom zorganizować sposób, w jaki ich spółdzielnia produkuje i dostarcza swoje produkty lub usługi. Plan Produkcji wspiera planowanie zasobów, definiowanie procesów pracy, zapewnianie jakości i utrzymywanie bezpiecznych warunków pracy. Szablony pomagają uczniom przekształcać pomysły w zorganizowane działania, a jednocześnie uświadamiają im, w jaki sposób planowanie zwiększa wydajność i niezawodność.

Cel edukacyjny

Uczniowie uczą się:

- zaplanować zasoby potrzebne do produkcji lub świadczenia usług,
- organizować pracę poprzez jasne etapy procesu,
- zarządzać dostawcami i materiałami w sposób odpowiedzialny,
- definiować i utrzymywać standardy jakości,
- i rozpoznawać wymogi bezpieczeństwa i odpowiedzialności.

Sugerowany proces klasowy

1. Zidentyfikuj zasoby

Uczniowie sporządzają listę potrzebnych przestrzeni, materiałów i sprzętu oraz decydują, jak je zorganizować i przechowywać. Pomaga to w przygotowaniu produkcji i uniknięciu zakłóceń.

2. Zdefiniuj proces produkcji

Poprowadź uczniów, aby krok po kroku opisali przepływ pracy, przydzielając im obowiązki i szacując czas. Zachęcaj do refleksji nad tym, jak uczynić ten proces wydajnym i spójnym.

3. Zorganizuj dostawców i zakupy

Uczniowie zbierają informacje o dostawcach i porównują dostępne opcje. To ćwiczenie łączy decyzje produkcyjne z budżetowaniem i planowaniem.

4. Ustal kryteria jakości

Uczniowie definiują, co oznacza dobra jakość ich produktu lub usługi i ustalają proste kontrole, które będą regularnie stosować. Wykorzystaj ten krok, aby promować odpowiedzialność i ciągłe doskonalenie.

5. Przejrzyj bezpieczeństwo i uprawnienia

Przed rozpoczęciem zajęć uczniowie zapoznają się z zasadami bezpieczeństwa, wymaganymi uprawnieniami i osobami odpowiedzialnymi. Aktualizuj tę sekcję za każdym razem, gdy zmieniają się czynności lub narzędzia.

PLAN PRODUKCJI

POTRZEBNE ZASOBY			
Typ zasobu	Przedmiot	Ilość	Gdzie przechowywane / używane
Przestrzeń			
Sprzęt/narzędzia			
Przybory			
Opakowanie (jeśli występuje)			

PLAN PRODUKCJI

KROKI PROCESU				
Krok nr	Opis	Potrzebny czas	Odpowiedzialna rola	Kontrola jakości (tak/nie + co)
1				
2				
3				
4				
5				
6				

PLAN PRODUKCJI

LISTA DOSTAWCÓW				
Dostawca	Przedmiot	Cena jednostkowa	Czas dostawy	Płatność / notatki

PLAN PRODUKCJI

JAKOŚĆ I OBSŁUGA PROBLEMÓW	
Kryteria jakości (jak wygląda „dobry”)	Jak sprawdzamy
Przed rozpoczęciem produkcji/usługi	
Podczas produkcji/serwisu	
Przed sprzedażą/dostawą	
Jeśli zostanie znaleziony problem (przeróbka/zwrot pieniędzy/wymiana)	

PLAN PRODUKCJI

BEZPIECZEŃSTWO I UPRAWNIENIA	
Wymóg	Szczegóły / kto zatwierdza
Wymagana zgoda szkoły (T/N)	
Wymagany nadzór (T/N)	
Zasady bezpieczeństwa (krótka lista)	
Zasady przechowywania i higieny (jeśli dotyczy)	

5.4 Wzór planu budżetowego

Te wzory pomagają uczniom zrozumieć czy ich spółdzielnia zarządza pieniędzmi w sposób odpowiedzialny. Plan finansowy ułatwia szacowanie kosztów, planowanie dochodów i monitorowanie przepływów pieniężnych w prosty i przejrzysty sposób. Szablony powinny być uzupełniane stopniowo i aktualizowane w miarę pojawiania się rzeczywistych danych. Pozwalają one powiązać decyzje ekonomiczne z wartościami współpracy, takimi jak odpowiedzialność, przejrzystość i zrównoważony rozwój.

Cel edukacyjny

Uczniowie uczą się:

- zidentyfikować i oszacować koszty,
- badać różne opcje finansowania,
- realistycznie prognozować dochody,
- monitorować przepływy pieniężne w czasie,
- i podejmować wspólne decyzje o wykorzystaniu nadwyżek.

Sugerowany proces

1. Oszacuj koszty

Uczniowie identyfikują koszty początkowe i cykliczne oraz omawiają, jak wydatki wpływają na ustalanie cen i planowanie. Zaktualizuj tabelę, gdy znane będą rzeczywiste koszty.

2. Zidentyfikujcie źródła finansowania

Uczniowie analizują, w jaki sposób spółdzielnia będzie pozyskiwać początkowe zasoby (wpłaty członkowskie, wsparcie szkoły, zbiórki funduszy lub sponsoring). Omów warunki i obowiązki związane z każdym ze źródeł.

3. Prognozujcie dochody

Pomóż uczniom tworzyć ostrożne, realistyczne i optymistyczne scenariusze. To pomoże im zrozumieć niepewność i obliczyć minimalną aktywność potrzebną do pokrycia kosztów.

4. Monitorujcie miesięczny przepływ środków pieniężnych

Uczniowie regularnie rejestrują dochody i wydatki, aby monitorować równowagę finansową. Regularnie przeglądaj tabelę, aby ułatwić sobie podejmowanie decyzji i wprowadzanie korekt.

5. Zdecydujcie o wykorzystaniu nadwyżek

Uczniowie ustalają proste zasady wykorzystania nadwyżek, wzmacniając w ten sposób zasady współpracy, takie jak reinwestowanie, dzielenie się korzyściami czy przyszłe rezerwy.

PLAN BUDŻETOWY

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA			
Źródło	Kwota (PLN)	Warunki (jeśli istnieją)	Potwierdzone? (T/N)
Składki członkowskie / udziały			
Wsparcie szkoły			
Wydarzenie charytatywne			
Sponsorowanie / darowizna			
Inny			

PLAN BUDŻETOWY

PROGNOZA DOCHODÓW				
Scenariusz	Cena (PLN)	Jednostki na tydzień	Tygodnie	Prognostyczny dochód (PLN)
Ostrożny				
Realistyczny				
Najlepszy przypadek				

MIESIĘCZNY PRZEPŁYW GOTÓWKI				
Miesiąc	Gotówka na otwarcie (PLN)	Dochód (PLN)	Wydatki (PLN)	Gotówka na koniec okresu rozliczeniowego (PLN)
1				
2				
3				
4				
5				
6				

PLAN BUDŻETOWY

NADWYŻKI I REZERWY	
Reinwestuj w materiały/sprzęt dla spółdzielni	
Zarezerwuj na kolejny rok szkolny lub cykl	
Przełącz darowiznę na rzecz szkoły/społeczności	
Inny:	

Data decyzji: _____

Zatwierdzone przez (Zgromadzenie):

Szablony przedstawione w tej sekcji zostały zaprojektowane jako praktyczne narzędzia, które pomogą uczniom w uporządkowany sposób organizować i zarządzać swoją spółdzielnią. Wypełniając je krok po kroku, uczniowie przekładają swoje pomysły na konkretne plany i rozwijają kluczowe umiejętności, takie jak praca zespołowa, odpowiedzialność, planowanie i podejmowanie decyzji.

Nauczyciele są zachęceni do dostosowania procesu do kontekstu swojej klasy, umożliwiając uczniom aktywny udział w kształtowaniu swojej kooperatywy. Celem jest nie tylko uzupełnienie dokumentów, ale także wykorzystanie ich jako narzędzi edukacyjnych, które wspierają refleksję, współpracę i ciągłe doskonalenie w trakcie całego procesu kooperatywy.

6. Analiza ryzyka

6. Analiza ryzyka

„Ryzyko” często brzmi jak coś, czego należy unikać za wszelką cenę, ale w świecie przedsiębiorczości społecznej jest to po prostu cena za robienie czegoś sensownego. Nie da się prowadzić spółdzielni bez ryzyka, ale można ją prowadzić bez chaosu. Ta sekcja ma na celu pomóc Twojemu zespołowi przejść od nastawienia „zamartwiania się” do nastawienia „profesjonalnego planowania”.

Przewidując, co może pójść nie tak, dbamy o to, aby nieoczekiwane wyzwania nie doprowadziły do zamknięcia spółdzielni. W tym celu wykorzystujemy ustrukturyzowane ramy zwane modelem Narratives of Impact (NOI). Model ten koncentruje się na historiach kryjących się za danymi, pomagając nam zrozumieć łańcuchy przyczynowo-skutkowe – „dlaczego” i „jak” – potencjalnych problemów.

model NOI

Model NOI nie jest zadaniem jednorazowym; to ciągły, czteroetapowy cykl, który utrzymuje Twój projekt w dobrej kondycji i odporności:

- **Identyfikacja:** Jasno definiujemy ryzyko, identyfikując wydarzenie „wyzwalające” i opisując konsekwencje w postaci wyrazistego „nagłówka w gazecie”.
- **Analiza:** Oceniamy ryzyko, korzystając z macierzy ocen, aby określić prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia i skalę jego skutków.
- **Łagodzenie:** Budujemy sieć bezpieczeństwa, wprowadzając działania zapobiegawcze mające na celu powstrzymanie ryzyka zanim się pojawi, oraz plany awaryjne na wypadek jego wystąpienia.
- **Monitorowanie:** Regularnie dokonujemy przeglądu naszego „Rejestru Ryzyka”, aby sprawdzić, czy jakiegokolwiek ryzyka uległy zmianie. Dzięki temu nasz „obraz” kondycji spółdzielni jest zawsze aktualny.

Niezależnie od tego, czy skupimy się na wewnętrznych tarciach w zespole, czy na zewnętrznych „burzach” poza murami szkoły, poniższy proces wyposaży Cię w narzędzia, które pomogą Ci pewnie kierować Twoim statkiem.

6.1 Etap 1 – Identyfikacja ryzyka (NOI)

Pierwszym krokiem w modelu NOI jest identyfikacja, w której jasno definiujemy potencjalne ryzyka, z którymi mierzy się spółdzielnia. W modelu NOI niejasne obawy nie pomagają; musimy być konkretni, aby podjąć działania. Dzielimy je na ryzyka wewnętrzne (to, co dzieje się w naszym zespole) i ryzyka zewnętrzne („burze” na zewnątrz).

Dwuetapowa technika identyfikacji

Aby profesjonalnie identyfikować ryzyko, model NOI wykorzystuje dwuetapowy proces pozwalający przejść od „odczucia” do jasnego stwierdzenia:

1	Zidentyfikuj czynnik wyzwalający:	Określ konkretne zdarzenie, które spowodowało problem (np. członek opuścił trzy spotkania).
2	Określ ryzyko (zasada „nagłówka gazety”)	Zapisz ryzyko w formie krótkiego, zwięzłego nagłówka opisującego konsekwencje.

Ryzyka wewnętrzne: czynnik ludzki

Największym ryzykiem dla spółdzielni studenckiej zazwyczaj nie są pieniądze ani rynek, ale zespół. Prawdopodobnie jesteście jednocześnie przyjaciółmi, kolegami z klasy i partnerami biznesowymi. To złożona mieszanka. Ryzyka wewnętrzne to luki w zabezpieczeniach, na które Twoja organizacja ma wpływ.

Kluczowe ryzyka wewnętrzne, na które należy zwrócić uwagę:

W spółdzielniach uczniowskich „konflikt” rzadko wygląda jak kłótnia. Zazwyczaj wygląda jak cisza. Trzeba uważać na:

Efekt „lenistwa społecznego”	Dzieje się tak, gdy niektórzy członkowie czują, że mogą wykonać mniej pracy, bo „ktoś inny przejmie ich obowiązki”. Powoduje to ogromną niechęć wśród ciężko pracujących osób.
Niejednoznaczność roli	Tarcia powstają, gdy nikt nie wie, kto jest odpowiedzialny za konkretne zadania, takie jak organizacja spotkania czy zarządzanie finansami.
„Egzaminacyjny kryzys” – spadek	W przeciwieństwie do profesjonalnych pracowników, motywacja uczniów zmienia się wraz z kalendarzem szkolnym. Członek zespołu może być gwiazdą w październiku, ale zniknąć całkowicie w maju, w czasie egzaminów. Ten „konflikt egzaminacyjny” stanowi przewidywalne ryzyko wewnętrzne.
Utrata pamięci instytucjonalnej	Ryzyko utraty ważnych haseł lub danych logowania do mediów społecznościowych w przypadku ukończenia szkoły przez kluczowego pracownika (ryzyko „potrącenia przez autobus”).

Tablica rozdzielcza znaku ostrzegawczego

Użyj tego „czujnika dymu”, aby wykryć wewnętrzne problemy zanim staną się pożarem:

Znak ostrzegawczy	Co to prawdopodobnie oznacza
Cisza w czacie grupowym	Wycofanie się. Jeśli ludzie przestają reagować na aktualizacje emotikonami lub odpowiedziami, oznacza to, że mentalnie się wylogowali.
"Zrobię to sam"	Zanik zaufania. Jeśli lider przestaje delegować, wypala się, a zespół nie potrafi się uczyć.
Tworzenie klik	Konflikt w relacjach. Jeśli zespół finansowy spotyka się tylko z zespołem finansowym albo przyjaciele zaczynają wykluczać innych, jedność grupy pęka.
Niejasne wymówki	„Byłem bardzo zajęty pracą domową” to często kod oznaczający „Jestem przytłoczony” lub „Nie cenię tego zadania”

Ryzyka zewnętrzne: nawigacja w czasie burzy

Zagrożenia zewnętrzne to fale, które uderzają w twój statek. Nie możesz ich powstrzymać, ale możesz nauczyć się przez nie żeglować. W spółdzielni uczniowskiej wasz „ocean” to środowisko szkolne i lokalna społeczność.

Typowe luki zewnętrzne:

Kalendarz akademicki:	„Wakacje” – klienci i pracownicy znikają na całe miesiące.
Klimat i przepisy szkolne	Nagłe zmiany w polityce (np. zakaz niektórych produktów lub nowe zasady bezpieczeństwa)
Konkurs	Mit „uwięzionej publiczności” – pamiętaj, że konkurujesz ze szkolną stołówką i lokalnymi sklepami.
Zagrożenia reputacyjne	Plotki i niedelikatne wpisy w mediach społecznościowych mogą w ciągu kilku godzin nastawić społeczność szkolną przeciwko spółdzielni.
Łańcuch dostaw i technologia	Uzależnienie od hurtowników, którzy opóźniają wysyłkę, lub szkolne WiFi, które może przestać działać w trakcie sprzedaży.

6.2 Etap 2 – Analiza ryzyka: matryca

Po zidentyfikowaniu zagrożeń w postaci „nagłówków w gazetach”, kolejnym krokiem jest określenie, które z nich wymagają naszej uwagi w pierwszej kolejności. Nie wszystkie zagrożenia są sobie równe; choć uderzenie meteorytu w szkołę jest technicznie możliwe, jest niezwykle mało prawdopodobne. Z drugiej strony, brak tuszu w drukarce podczas intensywnej wyprzedaży może być pewny, ale jest jedynie irytujący.

Aby profesjonalnie posegregować te ryzyka, struktura NOI wykorzystuje macierz ocen.

Pomiar ryzyka w dwóch skalach

Każde zidentyfikowane ryzyko musi zostać ocenione przy użyciu dwóch określonych skal:

Prawdopodobieństwo: Jakie jest prawdopodobieństwo, że to wydarzenie nastąpi? (Ocenione jako niskie, średnie lub wysokie).

Stopień powagi: Jeśli tak się stanie, jak duże szkody wyrządzi to finansom, reputacji lub działalności spółdzielni? (Ocena: niska, średnia, wysoka lub ekstremalna).

Macierz stopnia ryzyka NOI

Przedstawiając swoje oceny prawdopodobieństwa i powagi w tej tabeli, możesz przypisać każdemu ryzyku „ocenę” od A do N:

	Powaga			
	Niski	Średni	Wysokość	Skrajny
Prawdopodobieństwo				
Niski	N	D	C	A
Średni	D	C	B	A
Wysoki	C	B	A	A

Co te oceny oznaczają dla Twojej spółdzielni

A

Alarm!

Są to krytyczne ryzyka, które mogą całkowicie położyć kres projektowi, takie jak całkowita utrata funduszy lub utrata pozwolenia szkoły na działalność. Należy podjąć odpowiednie działania natychmiast.

B

Poważny

Tego typu ryzyka wymagają solidnego planu podczas realizacji projektu, np. w przypadku odejścia kluczowego członka zespołu lub upadłości głównego dostawcy

C

Umiarkowany

Te ryzyka będą kosztować zespół czas lub pieniądze, ale nie doprowadzą do bankructwa spółdzielni. Rozwiąż je, jeśli budżet i harmonogram na to pozwolą.

D

Drobny

To problemy o niskim priorytecie. Zanotuj je i monitoruj, aby upewnić się, że się nie pogorszą, ale nie wpadaj w panikę.

Priorytet działań według stopnia

Nie każde ryzyko wymaga złożonego planu. Wykorzystaj analizę z Etapu 2, aby zdecydować, jak rozdysponować energię swojego zespołu:

Stopień	Wymagane działanie
Ocena A	Priorytet: Natychmiastowe określenie i wdrożenie działań zapobiegawczych i awaryjnych.
Klasa B	Trwające: Wdrażanie działań w trakcie realizacji projektu.
Klasa C	Opcjonalnie: Oblicz koszty i zrealizuj je tylko wtedy, gdy dysponujesz dodatkowymi środkami lub czasem.
Ocena D/N	Uwaga: Nie ma potrzeby podejmowania żadnych konkretnych działań, chyba że później stopień ryzyka wzrośnie.

Praktyczne narzędzia

Aby łagodzenie skutków zmian było angażujące i skuteczne, zespoły mogą stosować następujące konkretne strategie:

- **„Księga Przekazania”:** każda funkcja powinna mieć jednostronicowy przewodnik. W przypadku nieobecności Skarbnika, Prezes powinien być w stanie postępować zgodnie z przewodnikiem i utrzymać ciągłość działalności.
- **Planowanie sukcesji:** W styczniu wybierz „Liderów Cienia” lub „Juniorów”, którzy będą uczyć się od starszych. Ten etap „szkolenia” gwarantuje, że spółdzielnia przetrwa proces ukończenia szkoły.
- **Fundusz rezerwowy:** ustalcie, że 10% wszystkich zysków trafia do „funduszu na czarną godzinę”, aby mieć pewność, że jeden słaby miesiąc nie doprowadzi do bankructwa przedsiębiorstwa.
- **Karta komunikacji kryzysowej:** przygotujcie wcześniej napisane oświadczenie, które można opublikować w mediach społecznościowych (np. „Przeglądamy się sprawie i poinformujemy Cię w ciągu 24 godzin”), aby zapobiec panice w przypadku pojawienia się skargi.

6.4 Etap 4 – Monitorowanie ryzyka i rejestr ryzyka

Zarządzanie ryzykiem to nie zadanie typu „zrób to raz i zapomnij”; to proces ciągły, trwający przez cały okres istnienia spółdzielni. Aby utrzymać projekt w dobrej kondycji, należy regularnie aktualizować „migawkę” ryzyka w miarę rozwoju i zmian w spółdzielni.

Rejestr Ryzyka

Centralnym narzędziem monitorowania jest Rejestr Ryzyka, dokument (taki jak Arkusz Google lub plik Excel), który śledzi każde zidentyfikowane ryzyko. Zgodnie z modelem NOI, rejestr musi zawierać następujące kolumny:

Numer identyfikacyjny	Unikalny identyfikator każdego ryzyka (np. R1, R2)
Opis	Oświadczenie w sprawie ryzyka w „Nagłówku gazety”
Wyzwalacze	Konkretne zdarzenia powodujące wystąpienie ryzyka
Uderzenie	Co konkretnie stanie się z projektem, jeśli ryzyko się zrealizuje (np. „Opóźnienie uruchomienia o 2 tygodnie”)
Cieniowanie	Prawdopodobieństwo (L), powaga (S) i ocena końcowa (A/B/C/D)
Działania łagodzące	Twoje konkretne plany zapobiegawcze i awaryjne
Właściciel procesu	Konkretna osoba lub rola odpowiedzialna (np. „Skarbnik”, a nie tylko „Zespół”)
Oś czasu	Kiedy należy zakończyć działania łagodzące

Zarządzanie rejestrem

Własność: Zarząd i nauczyciel-mentor powinni ukończyć pierwszą wersję; następnie poszczególni właściciele zarządzają przypisanymi im ryzykami.

Częstotliwość: Aktualizacje powinny mieć miejsce co dwa tygodnie i trwać około 15 minut pod koniec spotkania.

Zakres: Aby zachować możliwość zarządzania, skup się na nie więcej niż 10–15 aktywnych ryzykach jednocześnie.

Rytuał przeglądu

Zespół powinien ustalić dwutygodniowe spotkanie kontrolne w celu przeglądu rejestru. Podczas tego spotkania należy zadać następujące pytania:

Czy wystąpiły jakieś czynniki wyzwalające ryzyko klasy A?

Czy prawdopodobieństwo wystąpienia jakiegokolwiek ryzyka uległo zmianie na skutek naszych działań?

Cel: Jeśli Twoje strategie zapobiegawcze okażą się skuteczne, ryzyko klasy A powinno ostatecznie zostać zdegradowane do klasy C.

ID	Opis	Wyzwalacze	Sto pień	Działania zapobiega wcze	Działanie awaryjne	Właściciel
R 1	Utrata pamięci instytucjo nalnej	Prezes kończy szkołę; Hasło utracon e.	B	Utwórz współdzielo ny „Dysk starszej wersji” ze wszystkimi przewodnik ami.	Skontaktuj się z doradcą wydziałow ym, aby zresetowa ć dostęp administr acyjny.	Sekretarz
R 2	Niesprze dany zapas (koszulki)	Projekt niepopu larny; cena za wysoka.	C	Przed drukowanie m przeprowa dź ankietę dotyczącą projektowa nia.	Zorganizuj wyprzedaż błyskawicz ną z 50% zniżką, aby odzyskać pieniądze.	Zespół sprzedaży

REJESTR RYZYKA

Id	Opis ryzyka (nagłówek i czynniki wyzwalające)	Wpływ na projekt	L	S	G	Zmiana/Data	Działania łagodzące (zapobiegawcze)	Właśc iciel	Oś czasu

Podsumowanie

Podsumowanie

W niniejszym przewodniku spółdzielnie uczniowskie zostały przedstawione nie tylko jako inicjatywy przedsiębiorcze, ale także jako środowiska edukacyjne, w których wartości demokratyczne, współpraca i odpowiedzialność społeczna są doświadczane w konkretny i znaczący sposób. Angażując się w rzeczywiste procesy organizacyjne – takie jak planowanie, podejmowanie decyzji, rozwiązywanie problemów i ewaluacja – studenci rozwijają kompetencje niezbędne zarówno dla ich rozwoju osobistego, jak i przyszłego życia zawodowego.

Model oferuje nauczycielom i instytucjom praktyczne i elastyczne ramy, które można wdrożyć w różnych kontekstach edukacyjnych. Jego elastyczność pozwala szkołom dostosowywać skalę, strukturę i działania spółdzielni do swoich potrzeb, zasobów i krajowych systemów edukacyjnych, zachowując jednocześnie podstawowe zasady uczestnictwa, współpracy i uczenia się przez doświadczenie.

Wdrożenie tego rozwiązania nie jest pozbawione wyzwań. Wymaga zaangażowania, wskazówek i ciągłej refleksji zarówno ze strony nauczycieli, jak i uczniów. Korzyści wykraczają jednak daleko poza bezpośrednie doświadczenie edukacyjne, wspierając inicjatywność, pewność siebie, krytyczne myślenie i silniejsze poczucie wspólnoty w środowisku szkolnym.

Spółdzielnie uczniowskie stanowią szansę na powiązanie edukacji z wartościami partycypacji, zrównoważonego rozwoju i innowacji społecznych. Umożliwiając uczniom uczenie się poprzez współpracę i współodpowiedzialność, szkoły przyczyniają się do rozwoju zaangażowanych obywateli, zdolnych do kształtowania bardziej współpracujących i odpornych społeczeństw. Model Spółdzielczości Uczniowskiej stanowi zatem zaproszenie dla nauczycieli i instytucji do przyjęcia uczenia się kooperatywnego jako drogi do bardziej inkluzywnej, znaczącej i zorientowanej na przyszłość edukacji.

partnerzy:

Comparative
Research
Network:

Wszystkie rezultaty wypracowane podczas projektu, w tym scenariusze zajęć, materiały dydaktyczne (gry, kursy e-learningowe, bazę wiedzy) i wiele innych można znaleźć na stronie internetowej projektu: www.better-cooperate.online

Dofinansowane przez
Unię Europejską

